

Vereniging Stedelijk Leefmilieu
Dennenstraat 124
6543 JW NIJMEGEN
(024) 3780384
postbank: 1770432
e-mail: m.jacobs@leefmilieu.nl
internet: www.leefmilieu.nl

Aan: Aan de leden van de Vaste Commissie voor Economische Zaken
uit de Tweede Kamer der Staten Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Datum: 14 november 2008

Onderwerp: Actieplan Nanotechnologie

Geachte dames en heren,

Op 27 november buigt u zich over Actieplan Nanotechnologie, een onderwerp dat veel concreter is dan de meeste mensen zich realiseren. Producten waarop staat dat ze met nanotechnologie gemaakt zijn zijn zeldzaam al hebben leden van de vereniging Leefmilieu er afgelopen maanden enkele ingekocht (zie bijlage voor de foto's). Veel vaker gaat het om producten waar wel nanodeeltjes in zitten maar ze niet vermeld worden op het etiket. Bijvoorbeeld in verpakkingen en in voedsel. Problematisch is echter dat zelfs het RIVM er niet achter kan komen in welke producten deze nanodeeltjes verwerkt zijn.¹

Fijn stof en nano

Minder bekend is misschien dat er al veel nanodeeltjes in de buitenlucht zitten die ons al heel wat hoofdbrekens kosten, het zogenoemde *ultra fijn stof* in de lucht. De vereniging Leefmilieu is al meer dan 15 jaar bezig met de problematiek van luchtvervuiling en van fijn stof PM 10. De diameter van PM10 is wat groter is die van nanodeeltjes, waar we nu over hebben, en het heeft meer dan 10 jaar geduurd voordat de impact iedereen duidelijk was. Net als nu waren in het begin alleen de wetenschappers en de milieu groepen die de grootste zorgen uiten. Een van de grote problemen van fijn stof (PM10) was dat het niet gemeten kon worden. Voor het ultrafijn stof PM 0,1, dat volgens de Gezondheidsraad het grootste gezondheidsprobleem is, geldt dit nu nog. En juist dit ultrafijn stof is even groot als de nanodeeltjes waar het in het Actieplan Nanotechnologie over gaat. Deze deeltjes kunnen niet gemeten worden, behalve natuurlijk in super gespecialiseerde laboratoria zoals het Nanolab van de Radboud Universiteit. Maar deze superapparaten zijn te kostbaar en te moeilijk om te bedienen om bijvoorbeeld aangeschaft te kunnen worden door iedere inspectiedienst.

Transparantie nodig

Dit betekent dus dat er in allerlei consumentenproducten nanodeeltjes zitten zonder dat we dat kunnen meten en daardoor ontbreekt de basis om te handhaven natuurlijk ook.

Wat de situatie nog complexer maakt is dat op de producten meestal niet vermeld staat dat er nanodeeltjes in zitten. Het is dan ook niet te verbazen dat de Voedsel en Warenautoriteit in haar rapport aandringt op labelling.² Echter dit advies is door het kabinet niet overgenomen.

Burgeropvattingen

Leden van de vereniging Leefmilieu hebben publieksbijeenkomsten gehouden om er achter te komen welke vragen er bij de geïnteresseerde burger leven. Het zal u niet verbazen dat die burger ervan uitgaat dat de overheid toeziet op de veiligheid van consumentenproducten. De burger is er echter

---

¹ RIVM/RIKILT Report 2007.014, Annex 1 Inventory of applications of nanotechnology in the food chain blz. 75 -89

² Voedsel en Waren Autoriteit, Advies Nanodeeltjes en consumentenproducten en in voedsel. 30 januari 2008

Vereniging Stedelijk Leefmilieu
Dennenstraat 124
6543 JW NIJMEGEN
(024) 3780384
postbank: 1770432
e-mail: m.jacobs@leefmilieu.nl
internet: www.leefmilieu.nl

---

minder dan het kabinet van overtuigd dat de bedrijven dit zonder adequaat toezicht uit zichzelf kunnen. Verder wil men labelling om zelf te kunnen kiezen welke producten men koopt.

Benodigde stappen

De reacties van deze mensen en onze bestudering van het beleid leiden er toe dat wij denken dat de volgende stappen op de korte termijn gezet moeten worden om de samenleving te behoeden voor de risico's van nanotechnologie en toch gebruik te kunnen maken van de vele mogelijkheden die deze zeker ook biedt:

1. Zorg voor transparantie in de toepassing van nanodeeltjes in producten. Onze voorkeur gaat daarbij uit naar labelling, omdat het alternatief, bijvoorbeeld een database met producten, niet handig is voor bijvoorbeeld winkeliers die vragen over de producten moeten beantwoorden.
2. Maak geld vrij om te zorgen dat er meetapparatuur beschikbaar komt waarmee de grootte van deeltjes routinematig bepaald kan worden. Zonder deze apparatuur is handhaving niet mogelijk.
3. Laat onderzoeken of de aansprakelijkheid van bedrijven, waar het kabinet van uit gaat in haar actieplan, in de praktijk voldoende waarborgen biedt. Als over 30 jaar blijkt dat bepaalde nanodeeltjes op de langere termijn toch gezondheidsschade veroorzaakt hebben, waar kunnen deze mensen dan terecht?
4. Zorg ervoor dat alle onderzoeksgegevens van bedrijven over de risico's van nanodeeltjes op een gestandaardiseerde manier beschikbaar komen, dat voorkomt onnodige dierexperimenten en het zorgt er ook voor dat de (on)schadelijkheid eerder bekend wordt.
5. Ontwikkel een instrument om een goede balans te vinden tussen de risico's en het nut van de producten die op de markt gebracht worden. Op het moment dat er nog onvoldoende bekend is over de risico's (en alle geleerden zijn het dáárover eens) dan past het om naar een minimale blootstelling te streven.
6. Richt een loket in voor publieksvoorlichting. Er is op dit moment wel een informatiepunt voor beleidsmakers bij het RIVM en er wordt een publieksdebat voorbereid, maar er is behoefte aan een burgerloket voor vragen over nanotechnologie. Uiteraard kan dit burgerloket het beste gekoppeld worden aan een website.

Mocht u een nadere toelichting willen ontvangen op onze brief of verder met ons van gedachten willen wisselen dan zijn wij daartoe natuurlijk graag bereid,

met vriendelijke groet,

Marga Jacobs
Voorzitter

H. de Blaauw
Bestuurslid

Bijlage: Voorbeelden van producten met nanodeeltjes

cc. Vaste Commissie VROM en deelnemers van de Klankbordgroep Risico's Nanotechnologie

Voorbeelden van producten met nanodeeltjes

Sprays om schoenen en kleding waterafstotend te maken.
Product links gekocht bij van Haren en product rechts bij Scapino.

Links producten voor de auto, om de lak en de ruiten te beschermen .
Onderstaand een spray om producten waterproof te maken.
Allemaal gekocht bij de Lidl.

